

SREBRENICA - SIMBOL BOŠNJAČKOG STRADANJA

Nedžad OSMIĆ

SREBRENICA

Damir PEŠTALIĆ

Sažetak

Novi muallim objavljuje hutbe aktivnih imama i hatiba. Uz hutbe rubrika sadrži i svojevrsne recenzije, tako da zajednički čine cjelinu.

Recenzije pišu "slušaatelji hutbe", a recenzije nemaju u potpunosti valorizirajući karakter, već im je cilj unapređivanje hutbe kao javnog istupa naših imama i kritički osvrt na te istupe.

U ovom broju na našim stranicama su dvije hutbe: hatiba Nedžada ef. Osmića i hatiba Damira ef. Peštalića. Za ovaj broj recenzije su pisali: dr. Dževad Hodžić i Meho ef. Šljivo.

Nedžad ef. Osmić

**SREBRENICA
SIMBOL BOŠNJAČKOG STRADANJA**

Sva hvala i zahvala pripada Allahu dž.š., Silnom, Mudrom Stvoritelju koji nam iz Svoje milosti podari Uputu. Salavat i selam donosimo na Allahova miljenika, posljednjeg Allahova poslanika, Muhammeda s.a.v.s., njegovu porodicu, ashabe, tabi'ine i ostale nosioce Allahova svjetla i Istine do Sudnjeg dana.

„A svetili su im se samo zato što su u Allaha, Silnoga i hvale dostojnoga, vjerovali.“ (El - Burudž, 8.)

Petnaest godina je prošlo otkako se dogodio genocid u Srebrenici.

Petnaest godina strašne patnje za majke, očeve, supruge, djecu žrtava genocida.

Petnaest godina agonije, koja se uvijek i iznova pojačava sa pronalaskom novih masovnih grobnica, uz mnogobrojna pitanja.

Da li je moj sin u ovoj grobnici?

Možda je druga polovina tijela mog supruga baš u ovoj?

U ovoj su našli mog rođaka, a gdje li je njegov sin?

Kako su ubijeni i jesu li bili žedni kada su ubijani?

Mnoga pitanja koja možemo zamisliti kao i mnoga druga koja ne možemo ni zamisliti!

Ova pitanja postavljam da bismo pokušali shvatiti dubinu tragedije i količinu bola sa kojom se suočavaju svi oni koji su preživjeli genocid.

I naravno, da bismo počeli razmišljati o poukama koje svakako trebamo uzeti iz srebreničkog genocida!

„I tako, eto, kazujemo ti neke vijesti o onima koji su bili i nestali, i objavljujemo ti od Sebe Kur'an.“

Ovo je 99. ajet sure Taha, koji u sebi svakako nosi poruku! U suri Taha ovaj ajet nalazi se na kraju kazivanja o Musa a.s. i u sljedećim ajetima Uzvišeni Allah upozorava da onoga ko okrene glavu od Kur'ana na budućem svijetu čeka teško breme i vječna patnja.

Među kostima Bošnjaka Srebrenice razasutim po srebreničkim brdima, pronađen je otvoren Kur'an na stranici koja počinje upravo sa ovim ajetom, kao da nam se kazuje da razmislimo i o njihovoj sudbini, jer bili su i – nestali!

U jednom od mnogobrojnih dokumentarnih filmova o genocidu u Srebrenici, supruga nestalog Bošnjaka u rukama drži laboratorijske nalaze krvi svog nestalog supruga i govori: „Pa , bio je!“, misleći - evo dokaza, moj suprug je postojao, gdje je sad?

Porodice nestalih i ubijenih Bošnjaka opterećene su stalnim negiranjem da se genocid desio, upornim izbjegavanjem da se kaže istina, da se pokažu mjesta masovnih grobnica, otkriju i kazne krvnici!

Trebamo znati da porodice nestalih Bošnjaka Srebrenice traže ISTINU i PRAVDU!

Uzvišeni i Moćni Allah dž.š. u Kur'ani-kerimu kune se ISTINOM („Istinom se kunem i istinu govorim“ - Sad, 84). Stoga je trajna obaveza Bošnjaka da traže ISTINU i tragaju za njom, jer je ona neophodna da bi čovjek mogao ići ispravnom stazom kroz svoj život, da ne bi zalutao. Čovjek ne može živjeti u laži, jer slijedeći laž, čovjek će uvijek i iznova praviti nove greške i pogrešne korake!

ISTINA o genocidu u Srebrenici neophodna je radi porodica ubijenih Bošnjaka, a PRAVDA je nužna „da se Srebrenica nikada i nikome ne ponovi“. Mnogobrojni krvnici koji još uvijek slobodno šetaju Srebrenicom, Bratuncem i drugim gradovima Podrinja, nisu garancija da se Srebrenica neće ponoviti – upravo suprotno! Pred nama je obaveza borbe, truda i nastojanja da se dođe

do ISTINE i PRAVDE, borba, jer osvjedočeni smo da počinioci genocida i oni koji ih podržavaju, kriju ISTINU i nastoje učiniti sve da bi počinioci izbjegli PRAVDU. Na tom planu rade od samog početka, kada su mnogobrojne primarne grobnice prekopali i tijela Bošnjaka Srebrenice pokušali sakriti u mnogobrojnim sekundarnim grobnicama! To rade i danas kroz mnogobrojne komisije koje pokušavaju osporiti ili minimizirati činjenicu da je ubijeno preko osam hiljada Bošnjaka u genocidu koji se desio.

Smatram da se moramo izboriti za ISTINU i PRAVDU, a ne da je očekujemo kao milost od Međunarodne zajednice ili kao znak „dobre volje“ počinioca. I u jednom i u drugom slučaju, niti će ISTINA biti potpuna niti će PRAVDA biti potpuno zadovoljena. Srebrenica je paradigma stradanja Bošnjaka cijele Bosne i Hercegovine. Sudbina Srebrenice je bila namijenjena cijeloj Bosni i samo Allahu dž.š. trebamo biti zahvalni što se taj plan nije sproveo u djelo. A mi kao vjernici trebamo imati na umu ajet sa početka ove hutbe: „**A svetili su im se samo zato što su u Allaha, Silnoga i hvale dostojnoga, vjerovali.**“ (El - Burudž, 8.)

Allaha dž.š. molimo da nam podari snage, istrajnosti i strpljivosti u slijeđenju Pravog puta i Istine!

Amin!

Damir ef. Peštalić

SREBRENICA

Hvala Allahu, Stvoritelju svjetova. Donesimo salavat i selam na posljednjeg Allahova poslanika Muhammeda (a,s,) na njegovu porodicu, na njegove ashabe i na sve one koji su živjeli i umrli sa istinom u srcu i na djelu. Sjetimo se bosanskih sinova, šehida, koji su na Allahovom putu dali svoje živote.

Draga braćo i sestre,

Već je petnaesta godina od genocida nad Bošnjacima. Do sada smo ukopali u Memorijalnom centru Potočari 3.749 naših šehida, ekshumirano je oko 5.000, a djelimično identifikovano oko 3.000 žrtava genocida. Ove godine dženazu namaz ćemo klanjati za oko 700 naših šehida. Mnoge majke još traže kosti svoje djece, mnoge majke su i preselile na ahiret, pa nisu ni dočekale da pronađu svoje najmilije.

Draga braćo i sestre, zbog obaveze prije svega prema dragome Bogu, zbog preuzetog emaneta od naših šehida i njihove nevine krvi koja ne smije biti uzaludna, genocid mora biti naša historijska lekcija ako želimo svijetlu budućnost.

Sjetimo se riječi Uzvišenog Allaha: „Svi se čvrsto Allahova užeta držite i nikako se ne razjedinujte. I sjetite se Allahove milosti prema vama kada ste bili jedni drugima neprijatelji, pa je On složio srca vaša i vi ste postali, milošću Njegovom, prijatelji, i bili ste na ivici vatrene jame, pa vas je On nje spasio. Tako vam Allah objašnjava Svoje dokaze da biste na pravom putu istrajali.“ (Ali-Imran,103)

Mi Bošnjaci moramo da zapamtimo da je naše jedinstvo duboko povezano sa našom vlastitom snagom koja je bila presudna za zaštitu naše države Bosne i Hercegovine, kao i stanovništva koji su bili za njenu cjelovitost. Od Dejtonskog sporazuma pa do danas naše jedinstvo, a samim

tim i naša snaga sistematski je narušavano i učinjeno je da Bošnjak bude doveden u beznađe, te izgubi nadu u bilo kakve vlastite snage i sposobnosti. Zbog toga se nužno prepustio drugome da kreira budućnost nama i našoj djeci koja je puna neizvjesnosti, do te mjere da se ponovo može desiti stradanje Bošnjaka i genocid. Danas povratnici osjećaju svu gorčinu nejedinstva koje se duboko uvuklo među Bošnjake. Zato se pitajmo, zar smo se već najeli pa nas nije briga za gladne? Jesmo li na sigurnom pa nas nije briga za one koji su na nesigurnom? Jesmo li zdravi pa nas nije briga za bolesnim? Jesmo li mladi pa nas nije briga za starog i iznemoglog? Jesu li naša djeca uz nas pa nas nije briga za jetimima čije duše pate bez roditelja? Je li ovo svijest osviješćenog Bošnjaka? Je li ovo iman ensarija koji su pola imetka dali Mekelijama, muhadžirima i sa njima se pobratimili? S kim smo se mi pobratimili, a s kim zaratili? Kome smo mi spremni dati pola imetka, a ne traži se? Ima li makar u dovama našim ovih navedenih grupa, ili je to previše obaveze za nas osviješćene Bošnjake?

Draga braćo i sestre,

Bošnjački narod ima svijetlu istoriju bez revanšizma, bez obzira na strahote i stradanja koja smo preživjeli. Naše majke, žrtve genocida, koje su izgubile svoje najmilije, ponovo se vraćaju na mjesto gdje je počinjen genocid i bez pomišljanja za osvetom bore se za bolju budućnost nas i naše djece. To je dovoljan razlog da budemo ponosni, a naši neprijatelji treba da znaju da tako odgaja vjera islam, te da je to dovoljan razlog respekta, visokog uvažavanja i poštivanja takvog odgajatelja.

Bošnjaci su nosioci istine, stoga je naše moralno pravo zbog naše budućnosti da nikome, a posebno našoj djeci koja su rođena, kao i onoj koja će se tek roditi, ne dozvolimo da preskoči obaveznu lekciju, i ne postavimo pitanje –ZAŠTO SE DESILA POSLJEDNJA AGRESIJA NA BiH I ZAŠTO SE DESIO GENOCID U SREBRENICI?

Ovo mora biti tema koja nikad ne smije zastarjeti među Bošnjacima, a tek onda možemo očekivati i od drugih da to priznaju i analizom ustvrde da problem nije u dobroćudnom Bošnjaku, nego u krvoločnim zvijerima koje zaslužuju izolaciju i kafez, sve dok ne umre genocidna ideja koja se pažljivo gaji i prenosi tradicionalno s koljena na koljeno. Mi Bošnjaci možemo i moramo da zakopamo i uništimo ideju genocida, stalnim spominjanjem i upozoravanjem. To je obaveza svih nas prema žrtvama genocida i agresije, jer krv naših šehida mora biti naša obaveza da gradimo bolje sutra našoj djeci. Nema više glavnih realizatora genocida, ali ponos nad učinjenim genocidom, nažalost, kao da je tek rođen. Nema više rušitelja džamija, ali, nažalost, ima onih kojima nije drago njihovo obnavljanje. Danas ne bacaju granate, ali bacaju kamenje i psuju, zamislite da im se ukaže prilika, vjerovatno bi uradili isto - ZAŠTO?

Zato što niko ne radi na uništenju ideje genocida. To je ono što treba da zabrine svakog razumnog čovjeka koji ne voli rat i stradanje. Krajnje je vrijeme da shvatimo ozbiljnost situacije i vremena u kojem živimo, te mobilizujemo sve patriotske snage koje nikad neće odustati od univerzalnih vrijednosti za koje su čestiti Bošnjaci davali svoje živote i za koje vrijedi živjeti i mrijeti.

Bošnjaci kao i svi drugi naši sunarodnjaci moraju imati osigurana prava na: život, vjeru i imetak. Zar je to zlo i grijeh?

Neka poruka ove hutbe bude proglas svim osviješćenim Bošnjacima, a posebno intelektualcima da učine sve na vraćanju međusobnog povjerenja i jedinstva, kroz iskazivanje podrške i solidarnosti svima onima koji rade za dobrobit našeg naroda i naše Bosne, koja nije Džennet, ali u našim srcima mora biti odmah poslije Dženneta. Razvijanje bošnjačke svijesti o jedinstvu i solidarnosti moglo bi biti korisnije od bilo kojeg međunarodnog kredita. Zato vraćajmo povjerenje

u vlastite snage, i budimo tijelo koje neće dozvoliti nikakvu trend hemiju koja nudi i zagovara budućnost bez pamćenja i prošlosti.

Neka je na čast svakom ko radi na gašenju istine o stradanju nevinih, posebno onima koji se okuraže i rade to svojim perima. Pišite njihova imena i učite djecu da ih buduće generacije po zlu spominju. To je naša obaveza. I obrnuto, pamtimo svakog čovjeka, a posebno one koji svojim perima još nisu napustili borbene linije za interes i dobrobit bošnjačkog naroda. Neka budu to naše zvijezde koje će svijetliti budućnost našeg naroda, te poslije njihove smrti ne dozvolimo gašenje njihova svjetla u kritičnom periodu za naš narod. Završit ću hadisom Božijeg poslanika Muhammeda (a.s.) koji je rekao: „Ne uhodite jedni druge, ne grabite se, ne zavidite jedni drugima, ne mrzite jedni druge, ne spletkarite jedni drugima.“

Neka nam dragi Bog u svemu tome bude na pomoći.

AMIN!

Recenzija - Dr. Dževad Hodžić

Srebrenica. Da li je to samo jedna riječ? Šta ona za nas danas znači? Kako se prema njoj odnosimo? Čuvamo li tu riječ ili je sve više trošimo? Tema dviju hutbi u ovom broju Muallima jeste Srebrenica. Ali, šta to u određenijem smislu znači? Srebrenica jeste simbol. Ali, Srebrenica je više od jedne riječi. Važno je kako tematiziramo ovu veliku, bolnu, još uvijek nepojmljenu riječ. Važno je kako govorimo o Srebrenici. Zato je važno i da Muallim u ovom broju donosi dvije hutbe dvaju naših hatiba o Srebrenici. U prvom redu je važno da se (i) u Muallimu oglašavamo o Srebrenici. Da li to činimo valjano, dovoljno vjerodostojno, dovoljno umno i etički, drugo je pitanje. Ali, ipak se oglašavamo i očekujemo da se i drugi, a ne samo naši imami, odnosno hatibi, i na druge načine, u drugim formama a ne samo kroz hutbe, oglašavaju, govore, pišu. I u proteklim godinama objavljivali smo različite priloge u povodu godišnjice genocida u Srebrenici. Mada ni to nije dovoljno i ne umanjuje odgovornost svih nas. Jer, nije dovoljno da o Srebrenici govorimo samo prigodno, samo jednom u godini, samo u povodu godišnjice srebreničke tragedije. Dalje je važno da ove dvije hutbe ukazuju na to da naši imami i hatibi govore o Srebrenici. U nepovoljnoj institucionalnopolitičkoj, pravnoj, prosvjetnoj i kulturnoj konstelaciji u kojoj se nalazi Bosna i Hercegovina, u kon-

stelaciji u kojoj je tema Srebrenice isključena iz naših udžbenika i obrazovnih programa, naša dužnost da se institucionalno čuva pamćenje Srebrenice ne prestaje. Hutbe nisu dovoljne da zamijene i nadoknade sve naše druge slabosti, praznine i nedorečenosti. Ali, u takvoj situaciji u kakvoj se nalazimo hutbe dobivaju na većem značaju i u pogledu naših nastojanja da institucionalno pamtimo Srebrenicu, i sve druge događaje, glasove i poruke naše povijesti. I ne samo hutbe. Naša suvremena ovdašnja, ali i svjetska islamska teološka misao morala bi biti bitno obilježena temom genocida. Naše duhovnopovijesno iskustvo teoloških tumačenja čovjeka, svijeta, povijesti moralo bi biti vođeno pitanjem o genocidu. Morali bismo imati odvažnosti da to pitanje postavimo pred Bogom, pred Njegovom Riječi. Još zaoštrenije rečeno, morali bismo imati (i) teologiju genocida. Jer genocid nije samo pravno, povijesno, političko pitanje. I nije dovoljno, nema smisla, nema svrhe o genocidu u Srebrenici, o stradanju Srebreničana, o našem odnosu prema srebreničkoj tragediji, o našem odnosu prema Srebrenici poslije rata, danas i sutra, govoriti samo sentimentalno, u frazama, sloganima.

Mi možemo govoriti o odnosu drugih prema Srebrenici i o našem vlastitom odnosu prema Srebrenici. Razumije se, mnogo je lakše govoriti o odnosu drugih prema Srebrenici, a,

recimo to odmah, mnogo je danas važnije govoriti o našem odnosu prema Srebrenici. To na stanovit način pokazuju i hutbe koje objavljujemo.

Srebrenica je danas pitanje u kojem mi pokazujemo sebe. U Srebrenici se ogleda naše lice. Srebrenica je danas pitanje naše moralne, islamske, političke odgovornosti. Zapravo, kad je riječ o našem odnosu prema Srebrenici i moralno i politički ključno je pitanje naše solidarnosti, naše islamske solidarnosti, naše političke solidarnosti, naše općeljudske solidarnosti. U tom pogledu, ja bih, kada bih u hutbi govorio o Srebrenici, još izravnije postavio pitanje naše odgovornosti: Znamo ko je počinio genocid, znamo i zašto, ali, šta smo mi u posljednjih petnaest godina učinili za Srebrenicu? Ništa! Ja bih govorio o nama, o tom ništa. To je teže, bolnije, ali to bi jedino moglo imati smisla: govoriti kritički o nama samima. Jer narod koji uporište, razlog, snagu za svoje jedinstvo, zajedništvo, solidarnost ne nalazi u takvim ranama na svom tijelu kakva je još uvijek fizički, a ne samo simbolički otvorena rana

Srebrenice, a mi to uporište, bjelodano je, ne nalazimo, prije nego se suoči sa samim sobom nema pravo govoriti o drugima i ni o čemu drugome.

U hutbama o Srebrenici koje objavljujemo u ovom broju naši hatibi o pitanju našeg odnosa prema Srebrenici nastoje govoriti načelno, razumno, odmjereno, oprezno i odgovorno, kako i treba. Pa ipak, za svako tematiziranje genocida u Srebrenici potrebno je polaziti sa pozicija širih, mjerodavnijih, dubljih i naučno izvedenijih historijskih, socioloških, politoloških, pravnih, etičkih, ali i vjerskih (teoloških!) uvida u meritum teme.

U tom pogledu, bar se meni tako čini, naši bi se imami u znatno većoj mjeri morali oslanjati na referentnu literaturu o genocidu i o genocidu u Srebrenici. To je prvo. I drugo, u svakom našem govoru o Srebrenici, pa i u hutbama koje danas posvećujemo Srebrenici, i ove godine, kada obilježavamo petnaestu godišnjicu stradanja Bošnjaka u Srebrenici, smisla ima jedino da idemo onim težim putem: da govorimo o nama, o našoj odgovornosti.

Recenzija - Meho ef. Šljivo

Genocid u Srebrenici postao je sinonimom i simbolom najvećeg stradanja jednog naroda na tlu Evrope poslije Drugog svjetskog rata? To što se genocid desio u zaštićenoj zoni UN-a bez pokušaja vojne intervencije kojom bi se spriječio i znatno umanjio broj ubijenih govori o civilizacijskoj sramoti, nepodnošljivoj i neobjašnjivoj ravnodušnosti međunarodne zajednice i neizbrisivoj mrlji na savjesti čovječanstva.

Na sačuvanoj fotografiji holandskih vojnika iz Srebrenice vidi se kako „plavi šljemovi“ plešu i vesele se dok se u isto vrijeme u Srebrenici događa strašan masakr. Ni presude Haškog suda za počinjeni genocid u Srebrenici, ni otkrivene masovne grobnice žrtava u Srebrenici nisu bile dovoljne da se svestrano istraži i utvrdi odgovornost UN-a za zločin genocida u Srebrenici. Poznati aktivista Philipp Rusch priznaje kako su mu najčitaniji printani medi-

ji u Njemačkoj najavili kako neće objavljivati niti učestvovati ni u jednoj aktivnosti koja krivi UN za zločin genocida u Srebrenici. Ali govoriti o Srebrenici samo u kategorijama moralnih pojmova ili vječitih metafizičkih zapitanosti o zlu može nas zavarati i skrenuti na stranputicu. Ovaj zločin nisu počinile nikakve odmetnute vojne snage i jedinice. Svirepa ubistva civila, strijeljanje u potiljak djece i staraca, nije počinila gomila bezumnika i luđaka.

Zločin genocida u Srebrenici je sistematski planiran i smišljen politički projekt. Iza tog zločina stoji politička odgovornost, vojna organizacija i široka podrška civilnih struktura. Procjenjuje se da je u zločinu u Srebrenici učestvovalo oko 25 hiljada ljudi. Među njima se pominje i veliki broj prosvjetnih radnika i medicinskog osoblja. Sjećam se da je prije pet godina Gojko Berić u jednoj kolumni naveo podatak da se u jednom Završnom izvje-

štaju Komisije za Srebrenicu nalazio spisak s imenima 892 osobe osumnjičene za masakr bošnjačkih civila u julu 1995. godine. Kasnije je utvrđeno da su sva ta lica bila zaposlena u ovdašnjim općinskim, entitetskim i državnim institucijama. Zato se o genocidu u Srebrenici treba prvenstveno govoriti u pojmovima prava, sudskog procesuiranja počinitelja i osumnjičenih, političke i krivične odgovornosti tadašnjeg vojnog i civilnog rukovodstva i najzad, genocid u Srebrenici ne može se posmatrati izvan konteksta moralne krivice koja je uvijek pored pojedinačne i kolektivna. Njemački pisac Herman Broch svojevremeno je pisao kako je svaki Nijemac tokom Drugog svjetskog rata bio saučesnik u ubojstvima njemačke vojske. Narod koji slavi osumnjičene ratne zločince, uzdiže svoje mračnjake i podržava politiku nasilja moralno je odgovoran za zločin genocida u Srebrenici.

Obilježavanje genocida u Srebrenici ne smije se završiti samo na emocionalnoj, manifestacijskoj i memorijalnoj ravni.

Važnije od puke statistike i broja žrtava je objelodaniti identitet svake žrtve do najsitnijih detalja. Likvidacija osam hiljada ubijenih ljudi i plansko razmještanje dijelova tijela na različite lokalitete imali su za cilj brisanje i zatiranje i najmanjeg traga o identitetu žrtve. U ekshumiranim grobnicama među stotinama prona-

đenih tijela uspije se pronaći tek poneki dokument koji pripada žrtvama. U grobnici Crni Vrh iz koje je ekshumirano 625 žrtava pronađeno je samo 11 dokumenata koji su pripadali ubijenim i postradalim. Zato svakoj srebreničkoj žrtvi pored imena uklesanog na spomen ploči dugujemo trajna svjedočanstva o postojanju i nasilno prekinutom životu. Ta svjedočanstva zahvaljujući savremenoj tehnologiji moguće je arhivirati i reproducirati u različitim formama: u knjigama, pjesmama, dokumentarnim TV emisijama, filmovima, svjedočenjima preživjelih.... Da li smo petnaest godina nakon genocida u Srebrenici za preživjele Srebreničane i za povratak u Srebrenici učinili premalo ili tek simbolično – pitanje je na koje trebaju dati odgovor Srebreničani i naši izabrani politički predstavnici.

Svoju riječ o ovome dužne su dati i vjerske zajednice, kulturna udruženja i, naravno, intelektualci. Stihijska i nasumična upotreba pojma „deviktimizacija“ u našoj javnosti sve više poprima značenje eufemizma za zaborav, mirenje sa rezultatima genocida i povlađivanje onima koji otvoreno i bez zaziranja ustrajavaju u poricanju genocida u Srebrenici. U konačnici, kako to lucidno primjećuje Mirko Kovač, javnost počinje tragati za krivnjom žrtve, jer to je jedini način da se opravda ona silna ravnodušnost koja je svojstvena prosječnom čovjeku.

Summary

SECTION "MUALLIM'S HUTBA (SERMON)"

The New Muallim publishes *hutbas* (sermons) of active imams and *hatibs* (imams delivering the *hutba*). There are reviews along with the *hutbas*, so that together they make a whole. The reviews are written by those who listen to *hutbas*. The reviews are not intended to be valorizing; rather, they aim to improve upon the *hutba*, analyzing it as a public statement by an imam and critically evaluating the statement. The reviewers react at those aspects which they consider important for a *hutba* (its length, quality, message, presentation, literacy level, formulation, etc.).

الموجز

باب "خطبة المعلم"

تنشر مجلة «المعلم الجديد» خطب الجمعة لبعض الخطباء والأئمة، ويضم الباب - إلى جانب الخطبة - مراجعات تشكل مع الخطبة وحدة متكاملة. يكتب المراجعات أشخاص استمعوا للخطبة، وليس الهدف الأول منها تقديم تقويم للخطبة، إنما الهدف هو تحسين الخطبة من حيث كونها ممارسة علنية يقوم بها الإمام، وتقديم لحة نقدية عن تلك الممارسة. يناقش المراجعون الجوانب التي يرونها مهمة في الخطبة (طول الخطبة، رسالتها، أسلوب إلقائها، ترتيبها وبلغتها، الخ).